

Ю. Ю. Овчинникова

Донецький національний університет ім. Василя Стуса, м. Вінниця, Україна

ТИПОЛОГІЧНЕ РАНЖИРУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ТЕРИТОРІЙ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ

На основі ландшафтно-екологічних, геоботанічних, репрезентативних і зоогеографічних принципів і підходів проведено типологічне ранжирування ключових територій екологічної мережі Східного Поділля. Визначено співвідношення природних і антропогенних елементів на різних ділянках ландшафтів та наявність антропогенних екотонів. Ключові території виділено з врахуванням таких критеріїв: ступеня природності території; флористично-фауністичної значущості; ландшафтно-ценотичної і видової репрезентативності; функціонального призначення ключової території; наявного режиму заповідності. Території екологічної мережі Східного Поділля визначено за 5-бальною шкалою. Запропоновані 24 ключові території репрезентують практично всі ландшафтно-ценотичні комплекси регіону і відповідають загальнонауковим і практичним підходам до їх формування. Ключові території охоплюють, відповідно, флористично-фауністичне різноманіття. Акцентовано увагу на те, що на етапі розроблення локальних складових екологічної мережі в межах адміністративних, фізико-географічних і геоботанічних районів, функціонально-просторову структуру пропонованих ключових територій потрібно деталізувати на рівні окремих виділів землекористування з наданням їм різного статусу.

Ключові слова: заповідні об'єкти; критерії оцінки; збалансований розвиток; природні ядра.

Вступ. Вирішення проблеми охорони, збереження і відтворення біотичного й ландшафтного різноманіття Східного Поділля, природний комплекс якого охоплює 4,5 % території країни, оптимізація наявних і створення нових заповідних об'єктів шляхом формування екологічної мережі (ЕМ) є важливим завданням, необхідним для ефективного коригування стратегії збалансованого розвитку як регіону, так і держави. Теоретичне обґрунтування і науково-методична розробка засад реалізації регіональної екологічної мережі (РЕМ) є актуальною і важливою для встановлення методів аналізу територіальної й функціонально-просторової структури й формування політики збалансованого природокористування не тільки Східного Поділля, але й інших регіонів країни.

Мета дослідження – провести типологічне ранжирування ключових територій екологічної мережі Східного Поділля за встановленими критеріями.

Матеріали і методи дослідження. *Об'єкт дослідження* – ключові території (КТ) ЕМ Східного Поділля. Використано реєстр ПЗФ Вінницької області, визначники рослин і тварин, Червону і Зелену книги України, методичні рекомендації щодо формування схеми РЕМ та заходи щодо її реалізації (Mudrak, Mudrak & Polishchuk, 2015; Sheliakh-Sosonko, 2004; Tsaryk, 2006).

Основні *підходи і методи* формування ЕМ – ландшафтно-екологічний, геоботанічний, зоогеографічний, гідроекологічний, агроекологічний, системний, репрезентативний, моніторингу, картографічні, польові.

Результати дослідження. Типологічне ранжирування КТ (природних ядер) проводили з метою визначення оцінки їх функціональних можливостей та встановлення виконуваної ними ролі як основних структурних елементів РЕМ. Природні ядра, які є "кістяком" ЕМ, виділяли з врахуванням таких критеріїв: 1) ступінь природності (трансформованості) території (ландшафтів); 2) флористично-фауністична значущість; 3) ландшафтно-ценотична та видова репрезентативність; 4) функціональне призначення природного ядра; 5) наявний режим заповідності ядра. Згідно з встановленими критеріями, оцінку природних ядер РЕМ визначали за умовно прийнятою 5-бальною шкалою: 1 бал – низька, 2 бали – задовільна, 3 бали – достатня, 4 бали – висока, 5 балів – дуже висока (Mudrak, Mudrak & Polishchuk, 2015; Tsaryk, 2006).

Під час аналізу просторової структури ландшафту досліджували співвідношення на різних його ділянках (виділах) природних і антропогенних елементів та наявність антропогенних екотонів. Природні елементи ландшафту – це угруповання і екосистеми із самостійним розвитком (здатністю до самоочищення, самовідновлення) і саморегуляцією, виконавці функції стабілізації екологічного балансу, незалежно від їх використання, історії створення тощо. До (хоч і трансформованих) елементів ландшафту належать болота на стадії самовідновлення, водойми на місці торфових кар'єрів, більшість лісових масивів, значна частина луків після осушувальної меліорації тощо. В антропогенних ландшаф-

Інформація про авторів:

Овчинникова Юлія Юрївна, доцент кафедри зоології та екології. Email: yu.ovchinnikova@donnu.edu.ua

Цитування за ДСТУ: Овчинникова Ю. Ю. Типологічне ранжирування ключових територій екологічної мережі Східного Поділля.

Науковий вісник НЛТУ України. 2018, т. 28, № 2. С. 81–85.

Citation APA: Ovchinnikova, Yu. Yu. (2018). Typological Range of the Key Territories of the Ecological Network of Eastern Podillya.

Scientific Bulletin of UNFU, 28(2), 81–85. <https://doi.org/10.15421/40280215>

тів майже немає здатності до самовідновлення (саморегулювання), внаслідок чого виникає потреба у здійсненні спеціальних витрат для підтримання їх у сучасному стані. До них належать – орні угіддя (рілля), агроценози (сади, городи), селитебні ландшафти (населені пункти), промислові та побутові об'єкти, транспортна мережа, а також гірничо-промислові ландшафти (кар'єрно-відвальні комплекси, терикони, золошлаковідвали тощо), на яких природний біогеоценологічний покрив не може бути відновленим без заходів із рекультиваци (ренатуралізації). Антропогенні екотони – це екосистеми чи ділянки екосистем на природних елементах ландшафту, які межують з антропогенними елементами ландшафту і постійно зазнають їх впливу. Ширина зони впливу антропогенного елемента на природний елемент ландшафту може змінюватися залежно від об'єкта, екологічних умов і особливостей впливу (орографії, типу ґрунту тощо).

Ступінь просторової структури природності ландшафтів визначали за допомогою карти (планшета) та оцінювали так: 5 балів – корінні первинні незмінені ландшафти (природні елементи ландшафту покривають всю територію, яку аналізують – 90–100 %); 4 бали – вторинні природні ландшафти з фрагментами корінних (природні елементи ландшафту покривають територію на 80–90 %, але є антропогенні екотони вздовж комунікацій, доріг, меліоративних каналів тощо); 3 бали – вторинні природні ландшафти на місці корінних (природні елементи ландшафту покривають територію, яка аналізують, на 70–80 %); 2 бали – вторинні природні ландшафти на місці антропогенних (природні елементи ландшафту покривають територію, яку аналізують на 50–70 %); 1 бал – напівприродні антропогенізовані ландшафти (природні елементи – менше 50 %) (Marynych & Shyshchenko, 2005; Mudrak, Mudrak & Polishchuk, 2015; Tsaryk, 2006).

Оцінювання флористично-фауністичної значущості проводили з урахуванням:

1. *Ботанічної значущості* території. Її визначали за критеріями *флористичної репрезентативності* (типовості) й *унікальності*, яку оцінювали за кількістю видів, занесених до: Червоного списку Міжнародної спілки охорони природи (ЧС МСОП, 2001); Європейського червоного списку (ЄЧС, 1991); Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ (оселищ) існування в Європі (Берн, 1979); Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої флори і фауни, що перебувають під загрозою зникнення (CITES, 1973); Червоної книги України (ЧКУ, 2009). Також оцінювали за кількістю: регіонально рідкісних видів, що знаходяться під охороною на території Вінницької області; ендемічних і реліктових видів; видів, що знаходяться на межі ареалу (Didukh & Sheliakh-Sosonko, 2003; Mudrak, Mudrak & Polishchuk, 2015; Rudenko, 2008).
2. *Фауністичної репрезентативності* й *унікальності* території. Її визначали за кількістю видів, занесених до: ЧС МСОП (2001); ЄЧС (1991); додатків до Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ їх існування в Європі (Берн, 1979); Додатка до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої флори і фауни, що перебувають під загрозою зникнення (CITES, Вашингтон, 1973); ЧКУ (2009); Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (CMS, Бонн, 1979); Угоди про збереження афро-євразійських

мігруючих водно-болотних птахів (AEWA, Гаага, 1995); Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS, Бонн, 1979); переліку регіонально рідкісних видів тварин. Фауністичну цінність природних ядер також визначали за: а) *БР* її тваринного світу (за таксонами); б) *кількістю місць* гніздування і розмноження птахів; в) *кількістю місць* розмноження ссавців; г) *місями нересту* цінних видів риб (Mudrak, Mudrak & Polishchuk, 2015; Rudenko, 2008).

Оцінювання ландшафтно-ценологічної та видової репрезентативності проводили з урахуванням наявності в межах природного ядра типових і унікальних ландшафтів, рідкісних фітоценозів (лісових, степових, наскельно-степових, лучно-степових, лучних, лучно-болотних, водно-болотних, водних, особливо тих, що занесені до ЗКУ) та видів, характерних для досліджуваного регіону: 5 балів – поєднання лісових, чагарникових, степових, наскельно-степових, лучно-степових, лучних, лучно-болотних, водно-болотних, водних екосистем; 4 бали – поєднання лісових, степових, наскельно-степових, лучно-степових, лучних екосистем; 3 бали – поєднання трьох основних екосистем; 2 бали – поєднання двох основних екосистем; 1 бал – наявність у природному ядрі виключно однієї екосистеми (Marynych & Shyshchenko, 2005; Mudrak, Mudrak & Polishchuk, 2015; Rudenko, 2008; Tsaryk, 2006).

Функціональне призначення території природного ядра оцінювали за такою шкалою: 5 балів – природні ядра міжнародного рівня; 4 бали – національного рівня; 3 бали – регіонального (міжобласного) рівня; 2 бали – локального рівня; 1 бал – перспективні природні ядра (Mudrak, Mudrak & Polishchuk, 2015; Tsaryk, 2006).

Наявний режим заповідності території природного ядра оцінювали за 5-бальною шкалою: 5 балів – природне ядро в межах природного заповідника (ПЗ), біосферного заповідника (БСЗ) – такі відсутні; 4 бали – заповідної зони національного природного парку (НПП); 3 бали – заказників загальнодержавного значення і заповідної зони регіонального ландшафтного парку (РЛП); 2 бали – пам'яток природи (ботанічних, зоологічних, комплексних) загальнодержавного значення і заказників місцевого значення (лісових, ботанічних, загальнозоологічних, орнітологічних, ентомологічних, гідрологічних); 1 бал – ландшафтних заказників місцевого значення і заповідних урочищ (табл.).

Проведене оцінювання 24 КТ (природних ядер) РЕМ (з урахуванням основних критеріїв їх виділення) дала змогу здійснити типологічне ранжирування, встановивши 5 груп за сумарним показником репрезентативності:

- 1 група – *найвищий показник* – 21–20 балів (2 природні ядра), що становить 8,33 % від загальної їх кількості та 27,21 % від їх загальної площі в регіоні;
- 2 група – *високий* – 18–16 балів (5 природних ядер), що становить 20,83 % від загальної їх кількості та 62,14 % від їх загальної площі в регіоні;
- 3 група – *середній* – 15–13 балів (10 природних ядер), що становить 41,66 % від загальної їх кількості та 8,26 % від їх загальної площі в регіоні;
- 4 група – *задовільний* – 12–11 (3 природних ядра), що становить 12,5 % від загальної їх кількості та 1,59 % від їх загальної площі в регіоні;
- 5 група – *низький* – 10 (3 природних ядра), що становить 12,5 % від загальної їх кількості та 0,78 % від їх загальної площі в регіоні.

Табл. Оцінювання природних ядер екологічної мережі Східного Поділля за основними критеріями їх формування

№ з/п	Назва природного ядра та його статус в екомережі*	Ступінь природності території	Флористично-фауністична значущість	Ландшафтно-цено-тична й видова репрезентативність	Призначення природних ядер	Режим заповідності території	Сума балів
1	<u>Дністерське</u>	3	4	5	5	3	20
2	<u>Центрально-Подільське</u>	3	4	4	4	3	18
3	<u>Середньобузьке</u>	3	3	4	4	3	17
4	<u>Кармелюково-Подільське</u>	4	5	4	4	4	21
5	<u>Мурафське</u>	3	3	4	3	3	16
6	<u>Згарське</u>	3	4	3	3	3	16
7	<u>Буго-Собське</u>	2	3	3	3	3	14
8	<u>Буго-Деснянське</u>	2	3	3	3	3	14
9	<u>Гармацьке</u>	2	3	2	3	2	12
10	<u>Лядовське</u>	3	3	3	3	2	14
11	<u>Наддністрянське</u>	2	3	3	3	2	13
12	<u>Гопчицько-Надроське</u>	3	3	2	3	1	12
13	<u>Сандрацько-Березнянське</u>	2	3	2	3	2	12
14	<u>Рівське</u>	2	3	3	2	3	13
15	<u>Іллінецько-Дашівське</u>	4	4	3	2	3	16
16	<u>Самчинецьке</u>	3	4	3	2	3	15
17	<u>Грабарківське</u>	3	3	2	2	3	13
18	<u>Журавлівське</u>	3	3	3	2	3	14
19	<u>Сестринівське</u>	3	3	3	2	3	14
20	<u>Устянське</u>	3	3	3	2	3	14
21	<u>Горячківсько-Княгинське</u>	3	3	3	2	3	14
22	<u>Крушинівське</u>	2	2	2	2	2	10
23	<u>Мазуровецьке</u>	2	2	2	2	2	10
24	<u>Копистирицьке</u>	2	2	2	2	2	10

*Примітка. Назва і статус ядра в екомережі: Дністерське – міжнародний; Середньобузьке – національний; Мурафське – регіональний (міжобласний); Рівське – локальний.

До *найвищого* показника репрезентативності природних ядер РЕМ належить перша група, що має сумарний показник репрезентативності й унікальності 21–20 балів. До цієї групи належать Кармелюково-Подільське і Дністерське (виділено ВБУ міжнародного рівня) природні ядра, загальною площею 33623,9 га. Це ядра міжнародного і національного рівнів, які розташовані в межах НПП і РЛП, де відбувається повноцінне збереження і відтворення унікальних і репрезентативних ландшафтних комплексів і екосистем.

До *високого* показника репрезентативності природних ядер РЕМ належить друга група, що має сумарний показник репрезентативності й унікальності 18–16 балів. До цієї групи відносять Центрально-Подільське, Середньобузьке, Мурафське, Згарське, Іллінецько-Дашівське природні ядра, загальною площею 76783,63 га. Це ядра, які розташовані в межах проєктованих НПП, функціонуючих РЛП, заказників загальнодержавного значення, де відбувається повноцінне збереження й відтворення ландшафтно-ценотичного і видового різноманіття.

До *середнього* показника репрезентативності природних ядер РЕМ належить третя група, що має сумарний показник репрезентативності й унікальності 15–13 балів. До цієї групи відносять Самчинецьке, Буго-Собське, Буго-Деснянське, Лядовське, Рівське, Грабарківське, Журавлівське, Сестринівське, Устянське, Горячківсько-Княгинське природні ядра, загальною площею 7628,7 га. Це ядра, які розташовані в межах проєктованих РЛП, заказників і пам'яток природи загальнодержавного значення, де відбувається повноцінне збереження і відтворення екосистемного і видового різноманіття.

До *задовільного* показника репрезентативності природних ядер РЕМ належить четверта група, що має сумарний показник репрезентативності й унікальності 12–11 балів. До цієї групи відносять Гармацьке, Гопчицько-Надроське, Сандрацько-Березнянське природні ядра, загальною площею 1970,6 га. Це ядра, які розташовані в межах перспективних РЛП, функціонуючих і перспективних заказників загальнодержавного і місцевого значення. Созологічний режим частини природних ядер регіонального та локального рівня є дещо послабленим відносно до ядер попередньої групи.

До *низького* показника репрезентативності природних ядер РЕМ належить п'ята група, що має сумарний показник репрезентативності й унікальності 10 балів. До цієї групи відносять Крушинівське, Мазуровецьке, Копистирицьке природні ядра, загальною площею 969 га. Це ядра, в яких охороняють окремі біоцентри (БЦ), ще не створені заповідні об'єкти для збереження компонентів природних фітоценозів запропонованих ядер. Вони розташовані в межах перспективних РЛП, функціонуючих і перспективних заказників місцевого значення, заповідних урочищ. Созологічний режим частини природних ядер регіонального і локального рівня є дещо слабкий, який необхідно покращити.

Проведене типологічне ранжирування природних ядер показало їх істотну диференційованість за основними критеріями виділення. Природні ядра першої, другої і третьої груп переважно відповідають зазначеним критеріям, їх території можуть бути залучені до виконання комплексних науково-дослідних робіт з метою виділення на місцевості (встановлення конкретних меж) БЦ. Природні ядра четвертої і п'ятої груп потребують проведення комплексних теоретично-методичних і практичних досліджень, реформування і створення в

межах їх територій таких заповідних об'єктів, які б забезпечували повноцінне збереження і відтворення ландшафтно-ценотичного й видового різноманіття регіону.

Варто зазначити, що природні ядра четвертої і п'ятої типологічних груп репрезентують переважно те ландшафтно-ценотичне і видове різноманіття, в якому немає передумов формування інших природних ядер. Зокрема це стосується Крушинівського, Мазуровецького, Копистиринського природних ядер. Особливих досліджень потребує виділення природних ядер у межах північної і південно-східної частини регіону. Поки що повноцінні природні ядра, які б репрезентували ландшафтно-ценотичне і видове різноманіття, там не ефективні чи взагалі відсутні. Зокрема Сандрацько-Березнянське, Рівське природні ядра можуть ефективно функціонувати за умови зміни природоохоронного статусу територій, що входять до їх складу. Решта природних ядер (Крушинівське, Мазуровецьке, Копистиринське) потребують додаткових комплексних науково-теоретичних і практичних досліджень, реформування і створення в межах цих територій таких заповідних об'єктів, які б забезпечували повноцінне збереження і відтворення ландшафтно-ценотичного і видового різноманіття регіону. 6 КТ є "екологічними вузлами" (ЕВ) єднання – контактують із суміжними ЕМ сусідніх регіонів.

Враховуючи фізико-географічне і геоботанічне районування України (Didukh & Sheliakh-Sosonko, 2003; Matynych & Shyshchenko, 2005), варто зазначити, що всі 24 КТ РЕМ представляють ландшафтно-ценотичне і видове різноманіття лісостепової зони. Також КТ репрезентують ландшафтно-ценотичне і видове різноманіття 6 фізико-географічних областей. Найщільніше КТ зосереджені в межах Середньобузької (10), Придністровсько-Східно-Подільської (7) височинних областей. У географічному відношенні більшість КТ приурочена до долинно-річкових комплексів. Мурафська КТ приурочена до відрогу Товтрового кряжу Поділля. Сандрацько-Березнянське, Центрально-Подільське, Буго-Деснянське КТ репрезентують ландшафтно-ценотичне і видове різноманіття низовинних "Подільських Полісь". Лядовське, Наддністрянське, Грабарківське, Дністерське природні ядра репрезентують ландшафтно-ценотичне і видове різноманіття Вінницького Придністер'я. Отже, виділені 24 КТ репрезентують всі ландшафтно-ценотичні комплекси регіону, тому дотриманий основний принцип формування ЕМ – створення БЦ у кожному ландшафтному районі.

Щодо поширеності у КТ природних рослинних угруповань, то переважна більшість з них репрезентують лісо-лучно-степові угруповання різних орографічних (ландшафтно-висотних) рівнів – рівнинно-вододільних (плакорних), рівнинно-річково-долинних. Сандрацько-Березнянське, Буго-Деснянське, Згарське, Рівське природні ядра представлені лісовими, лучними, водно-болотними екосистемами. Гармакське природне ядро представляє водно-болотні та лучні угруповання верхів'я річкової долини на заплавах і надзаплавно-терасових місцевостях Подільської височини. Сестринівське, Гопчицько-Надроське, Іллінецько-Дашівське природні ядра представляють лісові, вод-

но-болотні, лучні угруповання Придніпровської височини. Кармелюково-Подільське природне ядро репрезентує лісові, лучні та степові угруповання на плакорних і схилових місцевостях. Наддністрянське, Дністерське, Мурафське, Лядовське природні ядра репрезентують степові, наскельно-степові й чагарникові угруповання, які найбагатші за видовим складом і найрідкісніші на Східному Поділлі. Кожне природне ядро наділене специфічними ознаками, які визначаються особливостями угруповань, що знаходяться в його основі: ботаніко-зоологічне, ботаніко-орнітологічне, ботаніко-ентомологічне, орнітологічно-гідрологічне та інші.

Висновки. Запропоновані 24 КТ ЕМ репрезентують усі ландшафти й групи ландшафтів регіону і відповідають загальнонауковим і практичним підходам до їх формування. Ці КТ охоплюють практично всі характерні для регіону типи біотопів і, відповідно, флористично-фауністичне (генетичне) різноманіття. Однак формуванню КТ у ландшафтах передуватиме створення відповідних заповідних об'єктів, проведення значних природовідновних ренатуралізаційних заходів, оптимізація землекористування. Це стосується Гармакського, Лядовського, Гопчицько-Надроського, Сандрацько-Березнянського, Рівського, Крушинівського, Мазуровецького і Копистиринського КТ. Необхідним є формування КТ у межах основних груп ландшафтів 27 адміністративних, фізико-географічних, геоботанічних, зоогеографічних, лісотипологічних, гідроекологічних, агроєкологічних районів регіону. Найбільш мозаїчною в біогеоценотичному відношенні є територія Східно-Подільського Придністер'я, "Подільського Полісся" і Середнього Побужжя. Надалі на етапі розроблення локальних складових ЕМ в межах адміністративних районів і новостворених об'єднаних територіальних громад, функціонально-просторову структуру пропонованих КТ потрібно деталізувати на рівні окремих виділів землекористування з наданням їм різного статусу відповідно до виділених структурними елементами РЕМ.

Перелік використаних джерел

- Departamentu ekolohii. (n.d.). Ofitsalnyi sait Departamentu ekolohii ta prirodnykh resursiv Vinnitskoi ODA. Retrieved from: http://www.vin.gov.ua/web/upravlinnya/web_dep_ecolog. [in Ukrainian].
- Didukh, Ya. P. & Sheliakh-Sosonko, Yu. R. (2003). Neobotanichne rainuvannya Ukrainy ta sumizhnykh terytorii. *Ukrainskii botanichnyi zhurnal*, 60(1), 6–17. [in Ukrainian].
- Marynych, O. M. & Shyshchenko, P. H. (2005). *Fizychna heohrafiia Ukrainy: pidruchnyk*. Kyiv: Znannia. 511 p. [in Ukrainian].
- Mudrak, O. V., Mudrak, H. V. & Polishchuk, V. M. (2015). *Etalony pryrody Vinnychchyny: monohrafiia*. Vinnytsia: Ltd. Konsol. 540 p. [in Ukrainian].
- Rudenko, L. H. (2008). *Natsionalnyi atlas Ukrainy*. Kyiv: DNVP Kartohrafiia. 440 p. [in Ukrainian].
- Sheliakh-Sosonko, Yu. R. (2004). *Formuvannya regionalnikh skhem ekomerezhi: metodichni rekomendatsii*. Kyiv: Fitosotsiotsentr. 71 p. [in Ukrainian].
- Tsaryk, L. P. (2006). *Ekoloho-heohrafiichnyi analiz i otsiniuvannya terytorii: teoriia ta praktyka*. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan. 256 p. [in Ukrainian].
- Zakonodavstvo. (n.d.). Prirodookhoronne zakonodavstvo Ukrainy. Retrieved from: <http://www.rada.gov.ua>. [in Ukrainian].

ТИПОЛОГИЧЕСКОЕ РАНЖИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ ТЕРРИТОРИЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ СЕТИ ВОСТОЧНОГО ПОДОЛЬЯ

На основе ландшафтно-экологических, геоботанических, репрезентативных и зоогеографических принципов и подходов проведено типологическое ранжирование ключевых территорий экологической сети Восточного Подолья. Определено соотношение природных и антропогенных элементов на различных участках ландшафтов, а также наличие антропогенных экотонів. Ключевые территории выделены с учетом следующих критериев: степени естественности территории; флористическо-фаунистической значимости; ландшафтно-ценотической и видовой репрезентативности; функционального назначения ключевой территории; существующего режима заповедности. Территории экологической сети Восточного Подолья определены по 5-балльной шкале. Предложенные 24 ключевые территории представляют практически все ландшафтно-ценотические комплексы региона и соответствуют общенаучным и практическим подходам к их формированию. Ключевые территории охватывают, соответственно, флористическо-фаунистическое разнообразие. В процессе исследования акцентировано внимание на том, что на этапе разработки локальных составляющих экологической сети в разрезе административных, физико-географических и геоботанических районов, функционально-пространственная структура предлагаемых ключевых территорий должна быть детализирована на уровне отдельных участков землепользования с предоставлением им разного статуса.

Ключевые слова: заповедные объекты; критерии оценки; сбалансированное развитие; природные ядра.

Yu. Yu. Ovchynnykova

Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

TYPOLOGICAL RANGE OF THE KEY TERRITORIES OF THE ECOLOGICAL NETWORK OF EASTERN PODILLYA

In order to determine the assessment of the functional capabilities and the role of key territories as the main structural elements of the regional ecological network and on the basis of geobotanical, landscape-ecological and zoogeographical principles, a typological ranking of the key ecotourism areas of Eastern Podillya was conducted. The ratio of natural and anthropogenic elements is determined on different landscapes. Key territories are selected taking into account the following criteria: landscape-cenotic and species representativeness, degree of naturalness of the territory; floristic-faunistic significance; functional purpose of the key territory; Existing Preservation Mode. Each natural nucleus is determined to be endowed with specific features, which are determined by botanical-zoological, botanical-ornithological, botanical-entomological, ornithological-hydrological and other features of groups based on it. It should be noted that the territory of the ecological network of Eastern Podillya is determined on a 5-point scale. The proposed 24 key territories represent practically all landscape-cenotics complexes of the region and correspond to general scientific and practical approaches to their formation. It is also determined that within the main groups of landscapes it is necessary to form the key territories of 27 administrative, physical geographic, geobotanical, zoogeographical, forest-typological, hydroecological, agro-ecological districts of the region. In the scientific research was paid attention to the fact that at the stage of development of local components of the ecological network in the context of administrative, geographical and geobotanical districts, the functional and spatial structure of the proposed key territories should be detailed at the level of separate plots of land, also different status according to with the allocated structural elements of the regional ecological network.

Keywords: protected objects; typological ranking; evaluation criteria; balanced development; natural nuclei.